

Alþingi
Erindi nr. P 127/1166
komudagur 12.3.2002

Efnahags- og viðskiptanefnd Alþingis
Nefndasvið Alþingis
Þórshamri v/Templarasund
150 Reykjavík

Reykjavík, 11. mars 2002

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um verslun með áfengi og tóbak, smásöluverslun með áfengi, þskj. 135 - 135. mál.

Áfengis- og vímuvarnaráð ræddi ofangreint frumvarp á fundi 26. febrúar sl. Frumvarpið lýtur að því að Áfengis- og tóbaksverslun ríkisins framselji einkaleyfi sitt til smásölu áfengis samkvæmt áfengislögum til verslana sem uppfylla ákveðin skilyrði.

Áfengis- og vímuvarnaráð leggur áherslu á að áfengi verði áfram selt í sérverslunum. Ráðið mótmælir því harðlega að opnað verði fyrir þann möguleika að selja áfengi í matvöruverslunum eins og gert er ráð fyrir í seinni hluta frumvarpsins. Sala áfengis í matvöruverslunum myndi, vegna aukins aðgengis, ótvírætt auka áfengisneyslu í landinu, ekki síst meðal unglunga undir lögaldri. Sömuleiðis er hætt við að eftirlit með áfengissölu til unglunga undir löglegum áfengiskaupaaldri yrði erfiðara en nú er.

Afstaða Áfengis- og vímuvarnaráðs tekur fyrst og fremst mið af stefnu ríkisstjórnarinnar í fíkniefna-, áfengis- og tóbaksvörnum, sem samþykkt var 3. desember 1996. Þar er m.a. lögð áhersla á að hefta aðgengi barna og ungmenna að fíkniefnum, áfengi og tóbaki. Í lögum um Áfengis- og vímuvarnaráð nr. 76/1998 er skýrt tekið fram að hlutverk ráðsins sé að draga úr áfengisneyslu í þjóðfélaginu, sérstaklega meðal barna og unglunga.

Afstaða ráðsins samræmist áfengisvarnaáætlun Evrópudeildar Alþjóðaheilbrigðismála- stofnunarinnar 2000 – 2005. Þar er eitt af markmiðunum að draga úr áfengisneyslu barna og unglunga m.a. með því að takmarka fjölda útsölastaða fyrir áfengi í aðildarlöndunum. Ein af fimm meginreglum sem þar eru settar fram er þessi: „Öll börn og unglingar eiga rétt á að alast upp í umhverfi sem er verndað fyrir afleiðingum áfengisneyslu og, eftir því sem unnt er, kynningu á áfengum drykkjum“. Í yfirlýsingu sem samþykkt var af aðildarlöndum sömu stofnunar á ráðstefnunni „Young People and Alcohol“, sem haldin var í Stokkhólmi í febrúar 2001, er hnykkt á sömu meginreglum. Markmið yfirlýsingarinnar er „að verja börn og ungt fólk fyrir þrýstingi um að hefja neyslu áfengis og draga þannig úr þeim skaða sem áfengi veldur þeim, beint og óbeint.“ Á Íslandi búa börn og unglingar hins vegar við mikinn þrýsting um að hefja neyslu áfengis, bæði frá markaðsöflum og frá umhverfmu.

Niðurstöður úr umfangsmikilli rannsókn á áfengis- og vímuefnaneyslu á Íslandi sem Gallup gerði fyrir Áfengis- og vímuvarnaráð í nóvember 2002 (sjá meðfylgjandi myndir 1, 2 og 3) eru einnig áhugaverðar í þessu sambandi. Rannsóknin var lögð fyrir 4000 manna tilviljunarúrtak úr þjóðskrá 18 - 75 ára. Helmingur úrtaksins fékk spurningalista sendan í pósti en hinn helmingurinn var spurður í síma. Svarhlutfall úr póstkönnun var 56,3% og úr símakönnun 71%. Ekki reyndist marktækur munur á svörum þeirra sem svöruðu póstkönnun eða símakönnun. Samkvæmt þessari rannsókn er aðeins helmingur þjóðarinnar hlyntur sölu bjórs og víns í matvörubúðum og mikill meirihluti andvígur sölu sterks áfengis í matvörubúðum. Það á bæði við um að leyfa sölu á léttu og sterku áfengi í matvörubúðum að karlmenn eru fremur hlyntir því en konur, yngra fólk er fremur hlynt því en þeir sem eldri eru og íbúar höfuðborgarsvæðisins fremur en þeir sem búsettir eru annars staðar.

Í greinargerðinni með frumvarpinu segir m.a.: „Sérstaklega má þó reikna með að breyting verði til batnaðar fyrir kaupendur vörunnar í hinum fámennari byggðum á landsbyggðinni sem hingað til hafa mátt þola grófa mismunun af hálfu ÁTVR.“ Ofangreindar niðurstöður gefa hins vegar til kynna að það sé ekki fólkið á landsbyggðinni sem sækist eftir áfengissölu í matvörubúðum. Áfengisverslanir ÁTVR eru nú 39 sem samsvarar því að meira en 18 verslanir séu fyrir hverja 100 þúsund íbúa 18 ára og eldri dreifðar um allt land. Til samanburðar má nefna að samkvæmt upplýsingum frá Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) eru 6 verslanir á hverja 100 þúsund íbúa 18 ára og eldri í Svíþjóð.

Loks skal athygli vakin á því að í greinargerð með frumvarpinu er eftirfarandi tilgáta sett fram: „Sjálfsagt mun neysla áfengis eitthvað aukast, en aukningin mun væntanlega koma fram hjá þeim sem neyta áfengis í hófi. Önnur tilgáta, kennd við Ledermann, spáir fyrir um samband milli tíðni mikillar áfengisneyslu og stig heildarneyslu í ákveðnu þýði og hefur verið margreynd vísindalega í mörgum löndum. Samkvæmt Ledermann eykst hlutfall ofneytenda áfengis í réttu hlutfalli við meðalneyslu einstaklinga innan þýðisins. Sömuleiðis sýna niðurstöðurnar jákvætt línulegt samband milli árlegrar meðalneyslu áfengis einstaklinga innan þýðis og árlegrar heildarneyslu þýðisins í heild. Þ.e.a.s. því meiri sem heildarneyslan er því meiri er neyslan á hvern mann og sú aukning kemur einnig fram hjá þeim sem drekka mest (Edwards, o.fl. 1995).

Heimildir:

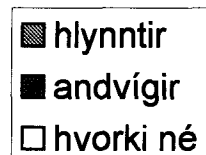
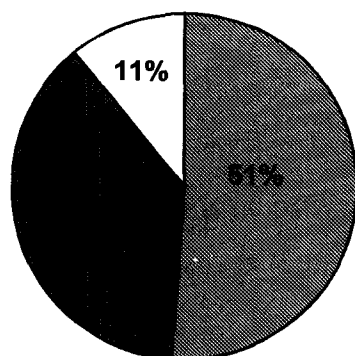
Edwards, G. o.fl. (1995). *Alcohol policy and the Public Good*. Oxford, New York, Tokyo: WHO Europe, Oxford Medical Publications.

Áfengis- og vímuvarnaráð,

Þorgerður Ragnarsdóttir, framkvæmdastjóri

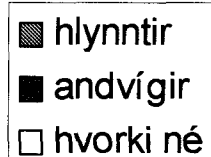
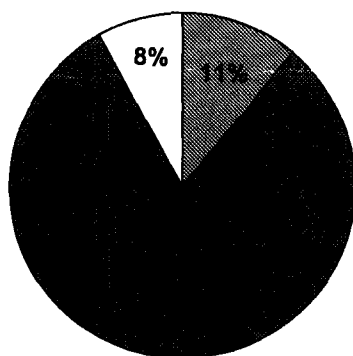
Mynd 1. Viðhorf til sölu léttvíns og bjórs í matvöruverslunum

(Könnun Gallup gerð fyrir Áfengis- og vímuvarnaráð í nóvember 2001)

Mynd 2. Viðhorf til sölu sterks víns í matvöruverslunum

(Könnun Gallup gerð fyrir Áfengis- og vímuvarnaráð í nóvember 2001)

Mynd 3. Ert þú hlynnt(ur) eða andvíg(ur) því að leyfa sölu á léttvíni og bjór í matvörubúðum á Íslandi?
(marktækur munur á meðaltölum þar sem 1 = mjög andvígur og 5 = mjög hlynntur)

(Könnun Gallup gerð fyrir Áfengis- og vímuvarnaráð í nóvember 2001)

